

Mark- och miljödomstolen

Till Klimat- och näringslivsdepartementet via

kn.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia:

agnes.nordwall@regeringskansliet.se

Remiss av promemorian Kontaktpunkter, tillstånd och tidsfrister enligt EU-förordningen om kritiska råmaterial och EU-förordningen om nettonollindustri (ert dnr KN2025/02439)

Nacka tingsrätt, mark- och miljödomstolen, har beretts möjlighet att lämna synpunkter på innehållet i promemorian. Domstolen har, utifrån de intressen som domstolen har att bevaka, följande synpunkter på det remitterade förslaget.

Inledningsvis konstaterar domstolen att de krav som följer av förordningarna och direktivet är utformade utifrån att tillståndsprovningen i första instans sker hos en förvaltningsmyndighet. De är därmed i vissa delar svårare att förena med ett system där en tillståndsprovning sker av en domstol i första instans. Domstolen har dock inga invändningar mot promemorians förslag, som innebär att de provningsmyndigheter och domstolar som i det nuvarande svenska systemet prövar de aktuella måtyperna ska fortsätta göra det.

Kontaktpunkterna

Domstolen har inga invändningar i och för sig mot valet av kontaktpunkter, vilka redan är utsedda. Domstolen konstaterar dock att länsstyrelserna i de aktuella målen hos mark- och miljödomstolarna intar en roll som motpart i förhållande till sökanden för att tillvarata allmänna intressen. Eftersom kontaktpunkternas funktion är att samordna och underlätta tillståndsprocessen för sökanden kan det finnas en risk att länsstyrelsernas roll som part under provningen i domstol uppfattas som oklar. Det gäller särskilt i frågor som t.ex. behovet av kompletteringar av

ansökan, när kontaktpunkten innan överlämnandet till domstolen har bekräftat ansökan som fullständig.

Överklagande av kontaktpunktens beslut

Promemorians förslag är att om en kontaktpunkt avslår eller avvisar en ansökan för att den inte är fullständig ska detta beslut kunna överklagas av projektägaren till allmän förvaltningsdomstol. Det kan noteras att detta, beroende på vilken typ av ansökan som det gäller, kan kräva en bedömning av svåra tekniska och naturvetenskapliga frågor och att de allmänna förvaltningsdomstolarna inte har tillgång till tekniska råd. En konsekvens av förslagen är också att samma fråga, om en ansökan är fullständig, kan komma under bedömning av allmän förvaltningsdomstol och därefter av mark- och miljödomstol som då kan göra en annan bedömning i fråga om ansökans fullständighet.

Prövningen hos mark- och miljödomstolarna

Vad innebär en fullständig ansökan?

Av EU-förordningarna framgår att den gemensamma kontaktpunkten, när projektägaren har lämnat in *all information som krävs för att behandla ansökan*, ska bekräfta att en ansökan är *fullständig* (art 11 p. 6 i förordningen om kritiska råmaterial och art 9 p. 10 i förordningen om nettonollteknik).

I förslaget till svensk förordning (23 §) anges att ansökan ska anses fullständig när projektägaren lämnat in *de uppgifter* till kontaktpunkten *som krävs för att handläggningen av målet ska kunna inledas* och tidsfristen starta. I promemorian förtydligas att kontaktpunktens bekräftelse varken ersätter eller inskränker den prövning av ansökan som ska ske hos prövningsmyndigheten eller mark- och miljödomstolen, utan endast startar en tidsfrist.

Domstolen är tveksam till om promemorians tolkning av vad det innebär att ansökan är fullständig är förenlig med EU-förordningarna. Att en ansökan är fullständig har inte samma innebörd som att handläggningen av ett mål kan inledas och att en tidsfrist därmed startar.

Av EU-förordningarna framgår att kontaktpunkten, om den finner att en ansökan inte kan bedömas som fullständig, inom vissa tidsramar och begränsningar, får begära kompletteringar. I promemorian anges dock att majoriteten av kompletteringarna inte ska förläggas till tiden innan tidsfristen startar, dvs. innan ansökan lämnas över. Kompletteringarna ska i stället i huvudsak ske hos prövningsmyndigheten eller mark- och miljödomstolen inom ramen för pågående tidsfrist, för att skapa ett incitament att hantera kompletteringarna skyndsamt.

Domstolen delar inte promemorians bedömning att kompletteringar som huvudregel bör förläggas till tiden då tidsfristen startat, eftersom ansökan dessförinnan ska vara bedömd som fullständig. EU-förordningarnas ordalydelser ger snarare intrycket att några mer omfattande kompletteringar inte ska behöva ske efter att ansökan bekräftats som fullständig. Syftet med att kontaktpunkten i ett tidigt skede ska bekräfta fullständigheten i en ansökan bör rimligen vara just att undvika sena kompletteringar och eventuella avvísningar.

Det är vidare troligt att den enskilde projektägaren kommer att uppfatta en bekräftelse på att den ingivna ansökan är fullständig som just en bekräftelse på att ansökan inte i någon större utsträckning behöver kompletteras. För det fall en ansökan bekräftas som fullständig och domstolen därefter begär omfattande kompletteringar kan det uppfattas som att domstolen agerar i strid med ett tidigare meddelat beslut från kontaktpunkten. Det finns även en risk att projektägaren uppfattar det som att kontaktpunkten brustit i sin skyldighet att vägleda projektägaren om vilka utredningar som behövs och vilken omfattning de behöver ha för att ansökan ska kunna prövas. Domstolen instämmer dock i promemorians bedömning att kontaktpunktens bekräftelse inte ersätter eller inskränker den prövning som sedan ska ske hos mark- och domstolen.

Vad händer när tidsfristen löper ut?

Av promemorian framgår att tidsfristerna kan leda till att ansökningar avslås eller avvisas när det inte finns tid för tillståndsprövande myndighet eller domstol att tillse att ansökan ändras på så sätt att den kan leda till ett tillstånd inom en tidsfrist. Det gäller särskilt i de situationer då förseningar beror på projektägaren. Detta är dock inte reglerat i promemorians författningsförslag.

Att avslå eller avvisa en ansökan enbart av det skälet att tidsfristen passerats kan inte anses förenligt med de processuella bestämmelser som gäller i ansökningsmål. Om avsikten är att ett överskridande av en tidsfrist ska leda till att en ansökan ska avslås eller avvisas bör detta komma till uttryck i författningstext. I annat fall riskerar den enskilde domaren att stå inför valet att antingen bryta mot den aktuella EU-förordningen eller gällande svensk rätt.

Det måste vidare antas att det från projektägarens synpunkt knappast är önskvärt att ett ansökt projekt avvisas eller avslås enbart därför att en tidsfrist har löpt ut. En projektägare kan antas hellre vilja ha sitt tillstånd beviljat vid en senare tidpunkt än att behöva börja om från början och ge in en ny ansökan.

Ett förfarande där omfattande kompletteringar och merparten av eventuella avvísningar/avslag – i motsats till vad som framgår av

promemorian – sker redan när ansökan ligger hos kontaktpunkten bör enligt domstolens mening leda till mindre tidsförluster (eftersom projektägaren redan i ett tidigt skede får veta att ansökan behöver omarbetas) och högre kvalitet på de ansökningar som faktiskt överlämnas till domstolen.

Om domstolarna blir tvungna att avvisa eller avslå ansökningar för att de varit bristfälliga och inte hinner hanteras inom ramen för tidsfristerna kan en konsekvens bli att de enskilda projektägare som har möjlighet i stället väljer att ansöka direkt hos domstolen utan tidsfrister. Det finns även en risk att strategiska projekt, tvärtemot syftet med EU-förordningarna, inte kommer till stånd eller i vart fall blir försenade.

Yttrande från domstolen till kontaktpunkten

Enligt promemorians förslag får kontaktpunkten inhämta ett yttrande från mark- och miljödomstolen över om en ansökan är fullständig. Domstolen får då, om den vill, yttra sig och ange om kompletteringar behövs. Domstolen ställer sig positiv till möjligheten att yttra sig över ansökans fullständighet. Det bör övervägas om det ska vara obligatoriskt för kontaktpunkten att inhämta domstolens yttrande över om ansökan är fullständig för de ansökningar som ska prövas av mark- och miljödomstol. Tidiga kompletteringar som leder till kompletta ansökningar kan förväntas bidra till mer effektiva tillståndsförfaranden vilket, som angetts ovan, är att föredra framför risken för avvísningar eller avslag.

Det behöver förtydligas vilken funktion ett yttrande över ansökans fullständighet kommer att ha i den senare tillståndsprocessen. Om mark- och miljödomstolen redan har yttrat sig över en ansökan innan tillståndsprocessen inletts kan det ge upphov till frågor om jäv, något som inte berörs i promemorian men som behöver analyseras. Samtidigt är det av effektivitetsskäl och för förutsebarheten för den enskilde projektägaren en fördel om en och samma sats hanterar både yttrandet och handläggningen av ansökan om tillstånd.

Det bör regleras hur förfarandet för att lämna ett sådant yttrande ska hanteras hos mark- och miljödomstolarna. Om det kommer att vara ett särskilt mål eller ärende hos domstolen innan ansökan har lämnats över, och i vilken sammansättning domstolen ska yttra sig.

Tidsfristernas omfattning

Enligt 22 kap. 27 § miljöbalken får mark- och miljödomstol skjuta upp avgörandet av en viss villkorsfråga när verkningarna av en verksamhet inte kan förutses med tillräcklig säkerhet. Denna fråga är då inte slutligt avgjord. Domstolen utgår från att en sådan uppskjuten villkorsfråga inte

omfattas av krav på tidsfrister, utan att fristerna gäller tiden fram till beslutet om tillåtlighet, som i dessa fall sker genom deldom. Detta bör klargöras under den fortsatta beredningen.

Frågan om det löper en tidsfrist för hanteringen av ett återförvisat mål bör inte överlämnas till rättstillämpningen utan framgå av författningstext.

Möjligheten att förlänga en tidsfrist

Mark- och miljödomstolen instämmer i förslaget att det, i mål som lämnats över till domstolen, bör vara mark- och miljödomstolen och inte kontaktpunkten som har möjlighet att förlänga och tillfälligt stoppa en tidsfrist i enlighet med de villkor som framgår av EU-förordningarna.

Övergångsbestämmelser

Tidsfristerna ska enligt lagen om kontaktpunkter endast gälla i mål och ärenden som inleds vid en mark- och miljödomstol genom att en kontaktpunkt har bekräftat att ansökan är fullständig. Det behöver klargöras hur EU-förordningarnas bestämmelser om tidsfrister avses att tillämpas för de mål som redan är pågående den 1 oktober 2026.

Med hänsyn till att de föreslagna lagändringarna till lag om verksamheter och åtgärder för förnybar energi saknar övergångsbestämmelser måste det tydliggöras hur bestämmelserna ska tillämpas i redan pågående mål.

Konsekvenser

Det saknas uppgifter om hur många mål eller ärenden som kan omfattas förslagen i promemorian och det är därför svårt att bedöma konsekvenserna av förslagen. Tidsfrister för domstolarnas prövning riskerar leda till längre handläggningstider för övriga mål, däribland sådana av stort allmänintresse. Förfrågningarna från kontaktpunkten angående om ansökningar är fullständiga kommer att innebära en ny måltyp vid mark- och miljödomstolarna. Nya rutiner behöver tas fram för hanteringen av detta samt för bevakning av tidsfrister och för samverkan med och information till kontaktpunkterna. En reglering som den föreslagna förutsätter att mark- och miljödomstolarna tillförsäkras de resurser som krävs för att bl.a. kunna möta tidsgränserna.

Detta yttrande har beslutats av rådmannen Anna Hagstad, tekniska rådet Ulrika Haapaniemi och föredragande juristen Torbjörn Kreuger.

Anna Hagstad

Ulrika Haapaniemi

Torbjörn Kreuger